

Лекція №5. Автоматизація обліку основних засобів.

План

1. Характеристика комплексу задач «Автоматизація обліку операцій з необоротними активами».
2. Операції з необоротними активами: їх склад і характеристика.
3. Інформаційна технологія автоматизованого обліку операцій з необоротними активами.

Комплекс задач «Автоматизація обліку необоротних активів» забезпечує автоматизоване формування господарських операцій з обліку наявності, руху, нарахування амортизації, а також ремонту і модернізації, переоцінки інвентарних об'єктів необоротних активів (НА) підприємства. У даному комплексі задач можна виділити наступні задачі.

- 1) облік наявності та руху необоротних активів;
- 2) розрахунок амортизації необоротних активів;
- 3) розрахунок витрат на ремонт та модернізацію необоротних активів та їх облік;
- 4) облік переоцінки необоротних активів.

Таким чином, комплекси задач (КЗ) з автоматизації обліку необоротних активів повинні виконувати наступні функції:

- ведення картотеки (довідника) необоротних активів;
- ведення довідника аналітичного обліку;
- формування документів про рух необоротних активів;
- облік господарських операцій з необоротними активами;
- облік операцій ремонту та модернізації необоротних активів;
- облік ПДВ щодо необоротних активів;
- формування результатних звітів обліку необоротних активів.

Аналітичний облік ведеться у вартісних та натуральних показниках за групами, об'єктами обліку, підрозділами і матеріально-відповідальними особами.

Для кожного об'єкта необоротних активів вказують:

- синтетичний рахунок, на якому обліковують даний об'єкт;
- рахунок, на якому враховується знос за даним об'єктом, якщо до цих рахунків прикріплені аналітичні рахунки, то вказують відповідні шифри аналітичного обліку.

До особливостей обліку необоротних активів слід віднести наявність кількох методів оцінки, а також амортизації таких об'єктів. Залежно від характеру, стану необоротних активів, часу оцінювання розрізняють такі види оцінки їх вартості:

- первісна (історична) собівартість;
- справедлива вартість;
- переоцінена вартість;

- залишкова вартість;
- вартість, яка амортизується;
- ліквідаційна вартість.

Для розрахунку амортизації необоротних активів у фінансовому обліку використовують такі методи: 1) прямолінійний; 2) зменшення залишкової вартості; 3) прискореного зменшення залишкової вартості; 4) кумулятивний; 5) виробничий. Алгоритми розрахунків кожного з вказаних методів оцінки необоротних активів, а також їх амортизації закладені в алгоритмах програмного продукту. Метод амортизації підприємство обирає самостійно з урахуванням очікуваного способу отримання економічних вигод від використання об'єкта. Тривалість циклу здійснення амортизаційних відрахувань складає один календарний місяць.

Операції з необоротними активами: їх склад і характеристика

У комп'ютерній системі бухгалтерського обліку до вхідної інформації належать первинні документи, оперативна інформація та масиви нормативно-довідкової інформації.

До вхідної інформації належать:

- 1) первинні документи;
- 2) оперативна інформація;
- 3) нормативно-довідкова інформація.

Окремо слід виділити дані синтетичного і аналітичного обліків про залишок необоротних активів на початок звітного періоду, що не належать до жодної з вказаних груп.

Довідники комплексу задач «Автоматизація обліку необоротних активів»

Для пооб'єктного обліку необоротних активів у підсистемі автоматизовано ведеться **«Картотека основних засобів»**, що являє собою локальну систему аналітичних рахунків і є **базовим елементом аналітичного обліку**. Аналітичний облік має складну ієрархічну будову, у складі якої необоротні активи класифікуються за наступними ознаками:

- синтетичними рахунками;
- групами необоротних активів;
- інвентарними номерами;
- номерами карток обліку необоротних активів;
- структурними підрозділами;
- матеріально-відповідальними особами;
- кодами норм зносу.

Кодування об'єктів необоротних активів в аналітичному обліку здійснюється за допомогою інвентарних номерів. Інвентарний номер система генерує одноразово при оприбуткуванні об'єкта і зберігає за об'єктом упродовж усього терміну його використання. Номер є унікальним, він наноситься на об'єкт і відображається у пов'язаних з ним первинних документах та реєстрах обліку.

Код інвентарного номера необоротних активів формується наступним чином:

- перших три цифри - номер синтетичного рахунку;
- номер групи необоротних активів;
- номер структурного підрозділу;
- номер матеріально-відповідальної особи тощо.

При генерації відповідних кодів програма звертається до таких довідників як План рахунків, структурні підрозділи і список матеріально відповідальних осіб, що формуються в конкретній бухгалтерській програмі.

Для обліку необоротних активів використовують наступні масиви нормативно-довідкової інформації:

- каталог груп необоротних активів;
- каталог ознак використання необоротних активів;
- каталог норм амортизації необоротних активів;
- довідник підрозділів та складів;
- довідник матеріально відповідальних осіб;
- план рахунків;
- класифікатор кодів аналітичного обліку;
- довідник кореспонденцій рахунків;
- довідник господарських операцій (шаблони проводок господарських операцій з необоротними активами);
- каталог видів необоротних активів;
- каталог дорогоцінних металів;
- довідник інвестицій тощо.

Формування довідників є першочерговим і обов'язковим кроком для здійснення автоматизованого бухгалтерського обліку. Довідники є засобом кодування інформації у первинних документах, а відтак у аналітичному і синтетичному обліку. Формування довідників відбувається на підготовчому етапі діяльності КСБО (див. рис. 2), але можливе їх доповнення і коригування і на поточному етапі.

Первинні документи комплексу задач «Автоматизація обліку необоротних активів»

Будь-який рух необоротних активів пов'язаний з формуванням первинних документів. Такі документи можна класифікувати за наступними групами операцій:

- 1) оприбуткування необоротних активів:
 - Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (03-1),
 - Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів (03-2),
 - Відомість на поповнення (вилучення) постійного запасу інструментів (пристроїв) (МШ-1);

2) введення в експлуатацію необоротних активів: Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини (ОЗ-5);

3) вибуття необоротних активів:

- Акт на списання основних засобів (ОЗ-3),
- Акт на списання автотранспортних засобів (ОЗ-4),
- Акт вибуття малоцінних та швидкозношуваних предметів (МШ-4),
- Акт на списання інструментів (пристроїв) та обмін їх на придатні (МШ-5),
- Акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів (МШ-8).

Усі первинні документи за походженням поділяються на:

- внутрішні – формуються безпосередньо на підприємстві, наприклад, операції вибуття об'єктів необоротних активів;
- зовнішні – такі, що формуються поза підприємством і супроводжують оприбуткування активів, наприклад, від постачальника, після ремонту тощо.

За будь-якого походження первинного документа (внутрішнє або зовнішнє), рух необоротних активів рекомендовано оформляти через електронну копію документа. За необхідності цей первинний документ роздруковують та скріплюють додатковими реквізитами (підписи, печатки).

Оперативна інформація комплексу задач «Автоматизація обліку необоротних активів»

До оперативної інформації відносять бухгалтерські документи, що не є первинними, але є підставою для формування проведення. Зазвичай вони мають форму розрахункової відомості і за походженням належать до внутрішніх документів.

Для комплексу задач «Автоматизація обліку необоротних активів» оперативною інформацією є:

- відомість нарахування амортизації основних засобів;
- відомість розрахунку витрат ремонту і модернізації,
- відомість переоцінки необоротних активів тощо.

Відомість нарахування амортизації основних засобів формується автоматично за командою бухгалтера у такій послідовності (рис. 1)

Інвентарна картка об'єкта необоротних активів (вибір об'єктів)	»	Відомість нарахування амортизації необоротних активів	»	Вибіркова перевірка і (за необхідності) друк документа	» Проведення документа (формування проводок про госп. операцію)	Журнал господарських операцій
--	---	---	---	--	--	-------------------------------

Рисунок. 1. Послідовність дій при нарахування амортизації основних засобів комплексом задач «Автоматизація обліку операцій з необоротними активами»

У відомості відображаються здійснені розрахунки за показниками, що були попередньо вказані бухгалтером щодо кожного об'єкту (групи) необоротних активів:

- норма амортизації;
- термін експлуатації;
- первинна, залишкова, ліквідаційна та ін. види вартості;
- метод амортизації, тощо.

Бухгалтер вибірково перевіряє здійснені автоматично розрахунки і проводить вказаний документ.

Інформаційна технологія автоматизованого обліку операцій з необоротними активами

Фіксування факту здійснення господарської операції завжди оформляється первинними або оперативними документами. Їх формування, зазвичай, здійснюється у структурних підрозділах матеріально відповідальними особами.

Первинні та оперативні документи операцій з необоротними активами не мають значного часового лагу між моментом формування документа і моментом його проведення. Тому, цього ж робочого дня паперовий примірник документа передається у бухгалтерію.

Реєстрація господарських операцій здійснюється лише бухгалтером одним з таких способів:

- введення даних з клавіатури вручну,
- проведення створеної раніше електронної копії документа,
- зчитування інформації з інших технічних пристроїв.

Найчастіше використовується другий спосіб. Бухгалтер знаходить електронну копію документа, що свідчить про здійснену господарську операцію, перевіряє правильність його формування та наявність необхідних реквізитів і проводить його. Такі дії приводять одночасно до генерації проводок і відповідних змін у Інвентарній картці об'єкта необоротних активів. Таким чином, у КСБО формуються три реєстри:

- реєстр первинних документів;
- картотека необоротних активів;
- журнал господарських операцій з бухгалтерськими проведеннями.

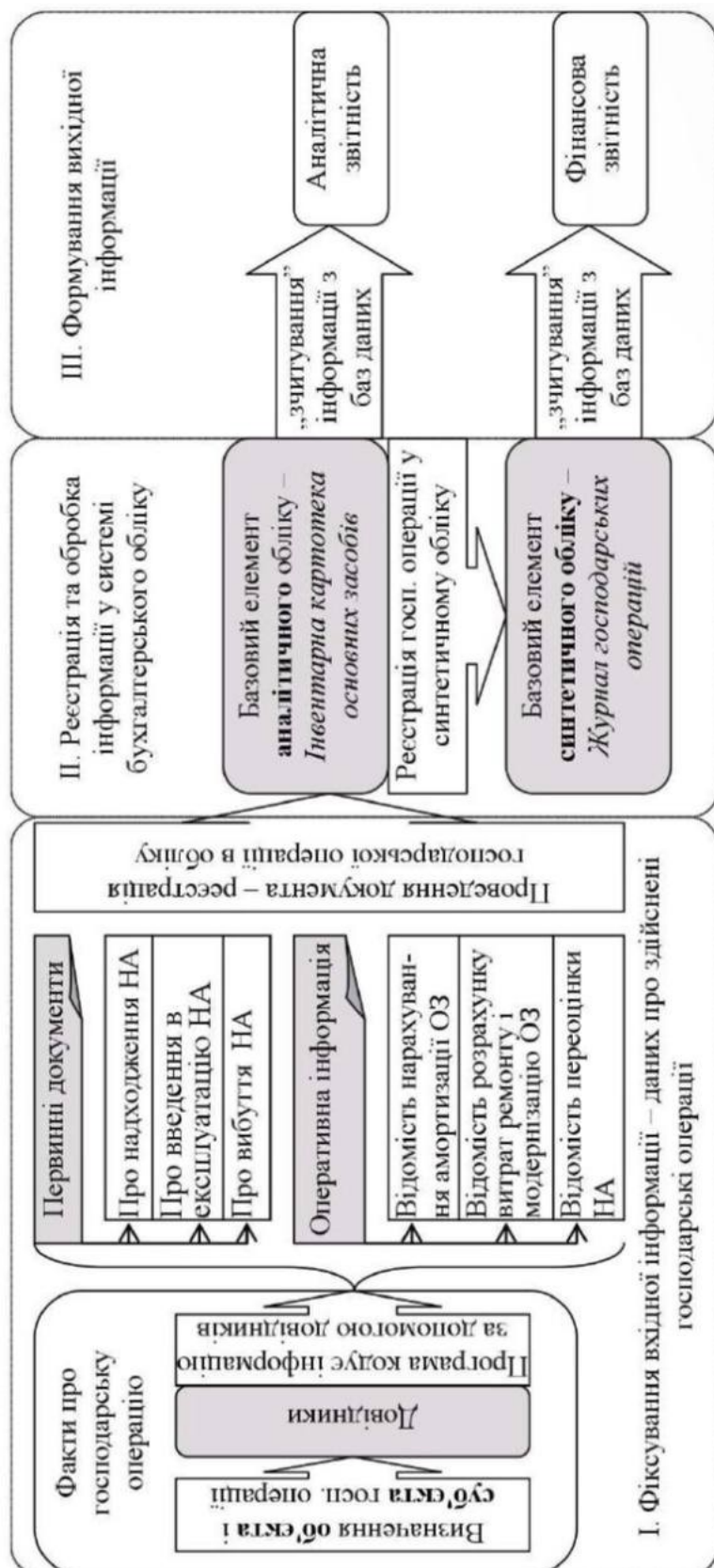

Рисунок 2. Послідовність реєстрації господарських операцій з необоротними активами у КСБО

Для кожної операції складаються шаблони проводок, що генеруються при виконанні операції. Таких проводок може бути одна чи декілька. Зазвичай шаблони бухгалтерських проводок прикріплені до шаблонів

первинних та оперативних документів. Тому формування кореспонденцій рахунків господарських операцій та відповідних їм сум здійснюється автоматично. Бухгалтеру необхідно лише перевірити їх правильність.

При виконанні облікових операцій, у межах кожного типу операцій можуть бути сформовані різні шаблони проводок у залежності від конкретної операції. Наприклад, для типу «Надходження основних засобів» можна ввести операції:

- придбання основних засобів із початковим зносом,
- придбання основних засобів без початкового зносу, надходження основних засобів від засновників.

До **особливостей** інформаційної технології вирішення задач автоматизованого обліку необоротних активів слід віднести наступні:

1) невеликий (у межах одного робочого дня) часовий лаг між моментом формування електронної копії документа та її проведенням;

2) можливі значні відмінності при групуванні об'єктів необоротних активів на різних підприємствах та у різних програмних продуктах, що обумовлено організаційними особливостями;

3) необхідність періодичного нарахування амортизації, що також вимагає особливого групування об'єктів обліку;

4) наявність кількох методів оцінки, а також амортизації таких об'єктів, алгоритми розрахунку кожного з них повинні бути закладені у програмному продукті.

Питання для самоперевірки

1. Які види оцінки вартості ОС існують?
2. Які методи використовують для розрахунку амортизації?
3. В чому полягає аналітичний облік комплексу задач «Автоматизація обліку основних засобів»?
4. В чому полягає синтетичний облік комплексу задач «Автоматизація обліку основних засобів»?
5. Які документи відносять до первинних документів комплексу задач «Автоматизація обліку основних засобів»?
6. Які документи формують оперативну інформацію?
7. Яка нормативно-довідкова інформація комплексу задач «Автоматизація обліку основних засобів»?
8. Пояснити різницю між внутрішніми та зовнішніми документами.

Література:

1. Інформаційні системи і технології в обліку й аудиті: Навчальний посібник. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ltklntu.org.ua/wp-content/uploads/2022/09/ISTOA_Adamyk.pdf